

มหาวิทยาลัยพายัพ ร่วมกับ
เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

Full Paper Proceedings Oral Presentation, Poster Presentation

Payap University Research Symposium 2015

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
มหาวิทยาลัยพายัพ พ.ศ. 2558

13 กุมภาพันธ์ 2558
ณ ศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สิรินธร
มหาวิทยาลัยพายัพ เขตแม่คาว

การได้วาทีเพื่อการฝึกทักษะในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

**The debate to a training course in speaking skills for public relations
: case of Yala Rajabhat University.**

ชื่อผู้วิจัย ดาวิณี ตวนมุดอ²⁵

Dawinee Tuanmudor

ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อพัฒนากิจกรรมการฝึกทักษะการพูดในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ และเปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดก่อนและหลังกิจกรรมการฝึกทักษะการได้วาทีในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างคือลูกค้ำจำนวน 50 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และนับถือศาสนาอิสลาม ส่วนทางด้านพัฒนาทักษะการพูดในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่เมื่อเห็นคนไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างมากนักศึกษากล้าบอกให้คนอื่นทราบ ด้านภาษาถ้อยคำมีการพูดตรงประเด็น และด้านภาษาท่าทางมีการยืนมั่นคงไม่บิดตัว ไปในทิศทางที่ดีขึ้น และการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดก่อนและหลังกิจกรรมการฝึกทักษะการได้วาทีในชั้นเรียน พบว่า นักศึกษาการพัฒนาทักษะหลังจากการจัดกิจกรรมการฝึกทักษะการได้วาทีในชั้นเรียน โดยสร้างความมั่นใจพูดกับคนแปลกหน้า กล้าพูดหน้าชั้นเรียนทุกครั้ง และกระตือรือร้นในการพูด ด้านข้อเสนอแนะการได้วาทีเพื่อการฝึกทักษะในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์จากผลการวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมการได้วาทีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกด้านการพูดที่เหมาะสม มีผลต่อนักศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นที่มีต่อตนเอง รู้จักและวิเคราะห์ตนเองได้ ภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตน มีความสามารถแสดงออกด้านการพูดที่เหมาะสมได้ โดยเฉพาะในเรื่องของการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องใด เรื่องหนึ่งแก่ผู้อื่น มีการยอมรับ และเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

คำสำคัญ : การได้วาที การฝึกทักษะ การพูด การประชาสัมพันธ์

²⁵ 133 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

E-mail : Address Haha_gun@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were to study and develop the activities of skills practice on Speaking for Public Relations Course, and compare the scores of speaking skills both pre and post activities on classroom debate. The sample group was 50 students, the instrument used for data collection was questionnaire, and the data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation.

The research results revealed that the students of Speaking for Public Relations Course, Yala Rajabhat University were mostly female, age under 20 years old, and the religion was Islam. In terms of development on skills practice of Speaking for Public Relations Course, it was found that most of the students were courageous to tell others when they didn't get justice. For language and saying, the students talked straight to the point, their body language was improved, such as standing straight instead of twisting feet, etc. According to the scores comparison of speaking skills both pre and post activities of skills practice on classroom debate, it was found that after the activities, the students improved their confidence to talk to strangers and in front of the classroom, including be enthusiastic of talking. For recommendation of classroom debate for skills practice on Speaking for Public Relations Course, the research revealed that the students got advantages from using the debate activities to develop their self-confident behaviors of appropriate speaking, change of opinions towards themselves, access of self-perception, self-analysis, and self-esteem, being able to express opinions through appropriate speaking especially in terms of expressing others' feelings and opinions towards issues, as well as accepting and respecting their own and others' rights.

Keywords: Debate, skills practice, speaking, public relations

คำนำ

การพูดนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงาน ทั้งนี้เพราะมนุษย์ต้องใช้คำพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้ผู้อื่นได้ทราบและเข้าใจ นอกจากนั้นการพูดยังเป็นทักษะการสื่อสารที่ใช้สะดวกและใช้มากที่สุดในชีวิตประจำวัน การพูดเป็นทักษะเพื่อการสื่อสารโดยตรงที่ทราบผลเร็วกว่าทักษะอื่น อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงคนของมนุษย์โดยใช้การพูดเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความหมายซึ่งกันและกัน ทำให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่เป็นชุมชนน้อยใหญ่

ดังนั้น มนุษย์จะติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดกันได้ก็ด้วยอาศัยการพูดเป็นสำคัญ จะติดต่อกันฉันท์เพื่อน เพื่อสร้างสรรค์สามัคคีกันก็ต้องอาศัยคำพูด “การพูดเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง และผู้ที่พุดก็ต้องนับว่าเป็นผู้มีศิลปะอันประเสริฐอันหนึ่งเหมือนกัน นักพูดเป็นบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งทำให้โลกนี้เป็นที่รื่นรมย์ นักพูดดี ๆ ย่อมจะสามารถดับความทุกข์ และให้ความสุขแก่คนทั้งหลายได้ อีกทั้งยังทำให้เกิดการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่น่าสนใจขึ้นโดยการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ (มานวิภา ต้นดีสุกฤต, 2541: 1)

ปัจจุบันสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้ให้ความสำคัญในการสอนทักษะการพูดเพราะทักษะการพูดเป็นทักษะที่นักศึกษาสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังจากที่สำเร็จการศึกษา อีกทั้งยังช่วยให้นักศึกษาดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยทางมหาวิทยาลัยได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาการพูดและการเขียนทางวิชาชีพที่มุ่งเน้น

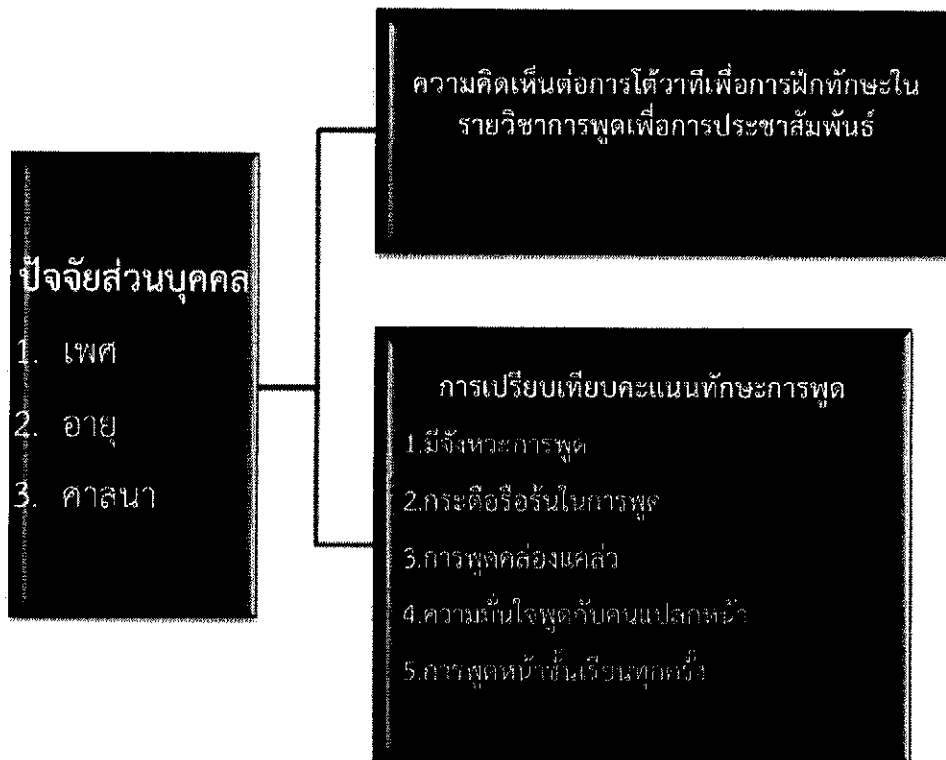
ทักษะการพูดของนักศึกษาให้ถูกต้องตามหลักวิธีการ แม้ว่าทักษะการพูดของนักศึกษายังมีปัญหาอยู่มาก โดยอาจจะสรุปได้ว่า นักศึกษาไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญ เพราะถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ทำอยู่เป็นกิจวัตร ผู้พูดหลายคนจึงแสดงพฤติกรรม การพูดที่บกพร่องปรากฏให้เห็นทั่วไป ด้วยการแสดงความไม่มั่นใจเมื่อต้องแสดงออกทางการพูด ใช้ภาษาในการพูดไม่เหมาะสม รวมไปถึงอาจกัปกิริยาท่าทางในการพูดที่ไม่สง่างาม การนำเสนอเรื่องขาดสาระ เรื่องไม่ค่อยมีน้ำหนักไม่รู้จักเน้นเรื่องตรงที่ควร จะเน้น ขาดศิลปะในการนำเสนอเนื้อหาที่ดี ไม่มีการลำดับเรื่องในการพูดและขาดกระบวนการคิดก่อนที่จะพูด และปัญหาดังกล่าวยังเป็นปัญหาจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้มหาวิทยาลัยต้องตระหนักถึงการพัฒนากิจกรรมการฝึก ทักษะในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อพัฒนานักศึกษาและทำการศึกษาและประเมินคะแนนทักษะการพูดก่อน และหลังกิจกรรมการฝึกทักษะการได้วาทีในชั้นเรียน จึงส่งผลให้ผู้วิจัยได้จัดทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อสร้างศักยภาพที่ดีของ นักศึกษาต่อไป

วิธีการ

วิธีการศึกษาวิจัยการได้วาทีเพื่อการฝึกทักษะในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ครั้งนี้ประกอบด้วย

ด้านเนื้อหา

คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ยะลาที่ศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัยซึ่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังกล่าว ได้แก่ วารสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา บทความในหนังสือ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ประชากร

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามนักศึกษาที่ศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 50 คนโดยการคำนวณจาก ทาโร่ ยามาเน่ ซึ่งจะมีความระดับค่าความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นแบบทดสอบประเภท มาตรการส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (RatingScale) และแบบปลายปิด (Close-ended Question) แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามปลายปิด (Closeend) ที่เกี่ยวกับด้านประชากรศาสตร์

ส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ คำถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (RatingScale)

ระดับคะแนน 5	แสดงว่า	มากที่สุด
ระดับคะแนน 4	แสดงว่า	มาก
ระดับคะแนน 3	แสดงว่า	ปานกลาง
ระดับคะแนน 2	แสดงว่า	น้อย
ระดับคะแนน 1	แสดงว่า	น้อยที่สุด

การวิเคราะห์นำค่าเฉลี่ยในระดับความคิดเห็นในการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์และให้อยู่ในระดับร้อยละ

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดก่อนและหลังกิจกรรมการฝึกทักษะการโต้วาทีในชั้นเรียนคำถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (RatingScale)

ระดับคะแนน 5	แสดงว่า	มากที่สุด
ระดับคะแนน 4	แสดงว่า	มาก
ระดับคะแนน 3	แสดงว่า	ปานกลาง
ระดับคะแนน 2	แสดงว่า	น้อย
ระดับคะแนน 1	แสดงว่า	น้อยที่สุด

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดก่อนและหลังกิจกรรมการฝึกทักษะการโต้วาทีในชั้นเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (StandardDeviation)คะแนนทักษะการพูดก่อนและหลังกิจกรรมมาหาผลต่างและกำหนดค่าร้อยละ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการโต้วาทีเพื่อการฝึกทักษะในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างและทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการดังนี้

1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะวิจัยจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบเนื้อหาของแบบสอบถาม

- 2 วิเคราะห์ตัวแปรย่อยของตัวแปร เพื่อออกแบบตัวชี้วัด (Indicators)
- 3 นำตัวชี้วัดมาสร้างแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามและคำตอบที่ต้องการเพื่อ ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1 ขอความอนุเคราะห์ใช้ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยใช้ข้อมูลจากการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา

2 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากนักศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์

2 ข้อมูลทุติยภูมิ

คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัยซึ่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังกล่าวจะได้แก่ วารสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา บทความในหนังสือ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสำเร็จของข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละชุด จากนั้นนำข้อมูลมาลงในแบบฟอร์มสรุบท่อนก่อนการป้อนข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นส่วน ๆ ดังนี้

1 วิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์โดยการหาค่าร้อยละ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อบรรยายตัวแปรตามลักษณะข้อมูล

2 การได้วาทีเพื่อการฝึกทักษะในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เพื่อบรรยายตัวแปรตามลักษณะข้อมูล

สรุป

จากการศึกษาเรื่องการได้วาทีเพื่อการฝึกทักษะในรายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์จากแบบสอบถาม 50 ชุด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี และนับถือศาสนาอิสลาม ตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี และนับถือศาสนาอิสลาม ส่วนระดับความคิดเห็นของนักศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นคนที่ไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างมากนักเรียนกล่าวบอกให้คนอื่นทราบ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมานักเรียนอึดอัดใจในการพูดหน้าชั้นเรียนทุกครั้ง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และนักเรียนรู้สึกลำบากใจในการแสดงความคิดเห็นกับกลุ่มเพื่อน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 ตามลำดับ ด้านการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดก่อนและหลังกิจกรรมการฝึกทักษะการได้วาทีในชั้นเรียน พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักศึกษา พบว่า นักศึกษารายวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดก่อนและหลัง กิจกรรมการฝึกทักษะการได้วาทีในชั้นเรียน โดยรวมและรายด้าน ในภาพรวมโดยหลังกิจกรรมนักศึกษามีการพัฒนาทักษะการพูดเพิ่มขึ้นมีค่าเฉลี่ย 1.26 คิดเป็นร้อยละ 25.2 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความมั่นใจพูดกับคนแปลกหน้า นักศึกษามีทักษะการพูดที่เพิ่มขึ้นสูงสุดมีค่าเฉลี่ย 1.46 คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมา คือ ทักษะ

การพูดหน้าชั้นเรียนทุกครั้ง ทักษะการพูดเพิ่มขึ้นมีค่าเฉลี่ย 1.40 คิดเป็นร้อยละ 28 ส่วน ด้านที่นักศึกษามีการพัฒนาทักษะการพูดต่ำสุดในการวิจัยครั้งนี้ คือ ทักษะการพูดให้คล้องแคล้ว ซึ่งมีการพัฒนาอยู่ในค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.15 ร้อยละ 21.8 ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- กองทัพ เคลือบพนิชกุล. (2542). การใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- คุณามล ประยูร. (2554). กลุ่มสาระการเรียนรู้การได้วาที. โรงเรียนสาครพิทยาคาร จังหวัดพิจิตร.
- ธนวัต บุญลือ. (2528). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาชาวเขา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- ประสงค์ ราชณสุข. (2541). การพูดเพื่อประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ. ศูนย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ปัญญिता ชัยสนธิ. (2552). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารของนักศึกษาวิชาการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- ผอบ โปษะกฤษณะ. (2544). ลักษณะความสำคัญของภาษาไทย การเขียน การอ่าน การพูด การฟัง. พิมพ์ครั้งที่ 2. บริษัทรวมสาส์น (1997) จำกัด.
- ไพรัช เหลืองอิงคะสุด. (2557). กลุ่มสาระการเรียนรู้การได้วาที. โรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร.
- มานวิภา ดันติสุกฤต. (2541). หลักการพูดในที่ชุมชน. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- มานวิภา ดันติสุกฤต. (2541). ศิลปะการพูดในที่ชุมชน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัลลีย์ ชัยสุรัตน์. (2545). ศิลปะการพูด. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์เม็คจำกัด.
- วรรณิ โสมประยูร. (2537). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วิวัฒน์ บุญจับ. (2541). บัณฑิตตรี : วรรณคดีกับดนตรีไทย (ภาควรรณคดีไทยกับเพลงไทย). กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2528). การวิเคราะห์ผู้รับสาร. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวลักษณ์ ญาณสุภาพ. (2550). ผลของการใช้กิจกรรมการละครต่อความกล้าแสดงออกด้านการพูดที่เหมาะสมในวิชาศิลปะการพูดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- สนธิ ตั้งทวี. (2550). การใช้ภาษาเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สนธิ สัตโยภาส. (2532). การสอนภาษาไทยแก่เด็กประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ธนพัฒนา.
- สำเนียง มณีกาญจน์ และสมบัติ จำปาเงิน. (2530). หลักนักพูด. กรุงเทพฯ. เมดิคัล มีเดีย.